

05.08.2015 г. / 19:49:44

Вяра

03.06 по еретическия, †21 май по православния календар - Св. равноапостолни цар Константин и неговата майка царица Елена. Св. благоверен княз Константин и неговите синове Михаил и Теодор, Муромски чудотворци. Св. преподобни Касиан грък, Углички чудотворец

Житие на светите равноапостолни цар Константин (337 г.) и неговата майка царица Елена (327 г.)

*Св. Равноапостолни Константин и Елена.
Фреска. Църква Христос Пантократор.
Дечани. Сърбия (Косово). Около 1350 г.*

По времето, когато езическият свят, въоръжавайки се против християнството с огън и меч, в края на III и началото на IV столетие замислял напълно да изтрие от лицето на

земята самото име християнин, Божият Промисъл приготвил за Христовата Църква, сред самите императори - гонители на християнството, царствен покровител в лицето на Константин - цар, който още приживе получил името, утвърдило се в християнската история, - Равноапостолен, а в световната история - Велики. Роден в 274 г. от родители, които, макар и не християни, покровителствали християнството, Константин от дете странял от езическите суеверия и се приближавал към Христа, истинния Бог. Сама Божията десница постепенно го подготвяла и по най-различни начини го очиствала, като избран съсъд на Божията слава.

Бащата на Константин, Констанций Хлор, цезар на Западната половина на империята, бидейки външно - официално - идолопоклонник, в душата си бил далече от езическото суеверие; вътрешно се отрекъл от служенето на многото лъжливи богове и признавал Единия истинен Бог - на Него Единия се покланял, с целия си дом. Колко далече бил Констанций от суеверното служене на идолите, свидетелства следният забележителен случай от живота му. Констанций, отказал се от служенето на идолите с жертви и кадене, пожелал да изпита истинското разположение на своите царедворци; той дал вид, че иска да изпълни суеверните езически обреди, и казал на придворните си:

- Който иска да се ползва с моето разположение и любов и да запази почестите, трябва да принесе жертви на идолите, а който се отказва от това, да се маха от очите ми и занаяпред да не разчита на моето благоволение, защото аз не мога да продължа да общувам с неединоверци.

Вземайки за истина думите на цезаря, придворните веднага се разделили на две партии: едните - хора лицемерни, без истински религиозни убеждения, с гъвкава съвест, способна да се скланя и надясно, и наляво, сега показали съгласие с

предложението на царя, макар и допреди поради нечисти подбуди да следвали неговия добър пример в отричането на идолослужението; а другите - такива, които чистосърдечно пренебрегнали езическите суеверия и останали верни на убежденията си, като истинни Христови раби, отказвайки се от земните и временни почести, започнали да излизат от състава на царската свита. Виждайки това, Констанций върнал напусналите царския дворец, истинските християни, и им казал:

- Тъй като виждам, че вярно служите на своя Бог, то искам да ви имам и като свои слуги - приятели и съветници, - защото се надявам, че ще бъдете верни и на мене така, както сте верни на своя Бог.

А като се обърнал към тези, които били склонни към отричане от християнството и поклонение на идолите, царят казал:

- Вас не мога да търпя при своя двор - след като не пазите вярност към своя Бог, как тогава ще бъдете верни на мене?

И като ги засрамил, той прогонил тези лицемерци от лицето си; а верните Божии раби приближил към себе си и ги направил началници в своята област. И така по това време, когато по всички предели на обширната Римска империя Диоклетиановото гонение било в разгара си, в Констанциевата област християните живеели в мир и благоденствие. Всъщност, нямайки възможност да не се подчини на волята на Диоклетиан, Констанций позволил само едно - разрушаването на някои християнски църкви.

Такъв бил Констанций Хлор, бащата на равноапостолния цар Константин. Благоразположението му към християните и предпочитането им пред езичниците; обръщането към Христа на жена му, света Елена, майката на Константин, и на

дъщерята Констанция, сестрите на Константин от ранна възраст вселявали в душата му истинна любов към Бога и Неговия закон и полагали здрава основа на възпитанието му и укрепването на нравствения му характер. И от това малко зърно, посято в детската душа, впоследствие израснало високо дърво.

Младите си години Константин трябвало да прекара не сред семейството си, а при двора на Диоклетиан в Никомидия, където бил взет почти като заложник, макар и почетен, за осигуряване верността на неговия баща Константин към по-старшия император Диоклетиан. Придворният живот в столицата тогава представлявал в умален вид цялото нравствено и религиозно разтление, до което може да стигне само човечеството, поробено от нечисти, страстни сърдечни пожелания и падащо в "извратен ум"... Суетната пищност и разкош, пиянството и лакомията, необузданият разврат на мисълта и живота, интригите и крамолите, озлоблението против истинното богопочитане и лицемерното, лъжливото почитане на мнимите богове - ето мрачната картина на езичеството, чрез която Промисълът представил на Константин цялото му нищожество и безславие. Но едновременно с това, и по тази причина още по-поразително, пред погледа на Константин се открил животът на друго общество - на християнската община, където старци и старици, младежи и девиси, прости и учени мъдреци, дори деца, доказвали истинността на своята вяра, чистотата и висотата ѝ не само на думи, а и с делата си, с изповядването ѝ чрез добродетелния си живот, със страданието за нея даже до смърт. Защото по това време се разгоряло най-ужасното гонение срещу Христовата Църква, надминаващо всички други гонения и със злобата на гонителите, и с разнообразието на мъченията, и с числеността на мъчениците, и с тържеството, победното тържество на Христовата вяра над езическите

козни. Константин, поставен от Божия Промисъл до самото огнище на езическата злоба, не можел да не види напразността на всичките ѝ усилия да победи непобедимото - непосредствено, с очите си той съзерцавал силата Божия, проявяваща се в немощ и покоряваща всичко на себе си. Във всеки изповедник християнин, във всеки мъченически подвиг пред погледа на Константин се явявал неоспорим свидетел на правотата на Христовата вяра, на превъзходството ѝ над езическото, на Божествения ѝ произход. И Константин запазил в душата си залога на доброто, посят в детството - съхранил чистотата и невинността на сърцето, и уважението към Божия закон, макар и да се движел сред нравствено развратена среда. Но тази вътрешна отчужденост на Константин от гнилата придворна среда, любознателният му ум и духовната му благоустроеност, скрита от скромността, естествено възбуждали срещу него злобата на заобикалящите го царедворци; а величествената му, красива осанка, високият ръст и забележителната му физическа сила, привличащи към него погледите на народа и предизвикващи разположението на цялата войска, били причина за завистта на мнозина, и особено на цезаря Галерий, който замислял да го погуби, и даже съставил заговор, за да не допусне Константин до царското достойнство, на което имал право по рождение.

Животът на Константин бил изложен на опасност, но ръката на Промисъла спасила своя избраник и му дарила това, което искала да му отнеме необузданата, коварна завист. Константин заминал за Галия при баща си, когото заварил вече на смъртно легло, и който скоро починал.

След смъртта на Констанций Хлор войската, която била при него, провъзгласила (в 306 г.) за император на Галия и Британия Константин, който тогава бил почти на тридесет и две години, като любим син на уважавания от всички кесар. Под живите впечатления от ужасните гонения на християните

на изток, Константин, след като наследил властта от баща си, сметнал за свое първо дело да потвърди всичките му разпореждания в полза на християните - обявил свобода на изповядването на християнството в своите области. Така се приближил часът на победата на Христовата вяра над езическото суеверие! Но настъпването на по-добри времена за Църквата предшествало времето на Божия съд над гонителите ѝ. - Императорите Диоклетиан и Максимиан, уморени от собствената си злоба срещу непоколебимите страдалци за светата истина, се решили да търсят покой за себе си в отстраняването от царските престоли; но отказът им от властта, не давайки мир на самите свирепи гонители, послужил и като повод за обществени неуредици. Галерий, възцарил се на Изток вместо Диоклетиан и недоволен от възцаряването на Константин на северозапад, не го признал за император, а признал Север, който управлявал Италия и Африка; междувременно в Италия за император бил провъзгласен Максенций, син на Максимиан. Поддържайки Север, Галерий излязъл на война срещу Максенций, който търсел защита при баща си - последният отново бил приел управлението. Север се предал на Максимиан и бил умъртвен. Тогава Галерий провъзгласил за император своя пълководец Ликий, а армията поверил на цезаря Максимин. Така се оказало, че в Римската империя царували шестима императори едновременно и всички те враждували помежду си. На мир и благоденствие се наслаждавали само поданиците на Константин, който бил доволен от частта, наследена от баща си, и не желал да взема участие във взаимната борба на другите съуправители - и изцяло се посветил на управлението на страната по влечението на чистото си сърце и здравия си ум, в покорност на Божествения Промисъл.

- Аз се отчуждих - казвал за себе си Константин - от досегашните управители, защото видях дивостта на нравите

им.

По отношение на християните, по примера на баща си, той се придържал към политика на мир, защото ги ценял като усърдни и верни поданици. Константин разбирал, че християнството е велика сила, можеща да пресъздаде света. При това той още не бил християнин; при всичкото си дълбоко уважение към Христовите раби, не можел с лекота, без вътрешна борба, да се откаже от староезическите завети. И само стеклите се страшни и трудни обстоятелства го разположили открито да се преклони пред величието на "Разпнатия Бог", Който по дивен начин го извел от състоянието на колебливост и го утвърдил в решението му да стане християнин.

След Галерий, починал (в 311 г.) от тежка и люта болест, и Максимин - управителя на Сирия - завършил живота си с позорна смърт - самоубийство, в Източната половина на империята останал владетел единствено Ликий, който след това се оженил за сестрата на Константин. А в западната половина - в Италийската област, след повторното царуване на Максимиан, отново се възцарил Максенций, противно на желанието на римския народ. Константин го признал за цар и даже изпратил при него мирна делегация. Но Максенций не само не пожелал да има мирни отношения с Константин, но даже не поискал да го нарича цар, желаейки единствен да бъде цар над всички земи и страни на Римската област. Укрепил се на престола, той проявил в цялата им пълнота присъщата си коварна жестокост и користолюбие не само по отношение на християните, но и към единоверците си езичници. Като прелъстил, при възцаряването си, нужните му хора с дарове и обещания, той започнал да преследва и измъчва почетните сенатори, разграбвайки имуществото им, похищайки жените и дъщерите им за задоволяване на животинските си страсти, а също и страстите на любимците

си. И той бил непоносим и омерзителен за целия Рим поради жестокостта си и скверния си живот. Римляните, страдайки под тежкото му иго, се решили тайно да търсят защита при Константин, молейки го да дойде и да ги избави от мъчителя. По този повод Константин преди всичко изпратил писмо до Максенций, с което добронамерено го убеждавал да прекрати насилническите действия. Но Максенций не само не приел неговия добър съвет и не се изправил, но още повече се озлобил. Ожесточението му стигнало дотам, че започнал да се готви за война срещу Константин.

Като чул за това, Константин в 312 г. се решил да предприеме военен поход срещу Римския император: той искал да изтръгне Рим от ръцете на злия тиранин. Но този поход бил свързан с непреодолими трудности. - На най-смелия пълководец, обичан от войските, не било лесно да накара армията да влезе в сърцето на Италия, да води война в земята на великия Рим, свещена за тогавашните народи; такова начинание трябвало да окаже потресаващо въздействие на императорската войска и да предизвика силен ропот на недоволство. И сам Константин не можел да бъде свободен от неволното чувство на страх, предприемайки този поход, още повече, че той сам никога не бил виждал Рим, който би могъл да му изглежда като страшен исполин. При това му било известно, че противниковата войска е по-многочислена от неговата, че Максенций твърдо се надява на помощта на своите национални богове, които той се стараел да умилостиви с щедри жертви, даже със заколването на момчета и момичета - че огражда себе си и войските си с всякакви вълшебства и магии и има на своя страна голямата бесовска сила. За Константин било недостатъчно да се надява единствено на човешките сили и средства и у него се породило искреното желание да има помощ свише. Размишлявайки за печалното състояние на империята, напразно търсеца защита от

бездушните идоли, за Божията помощ, нееднократно оказана на неговия баща и на самия него, за политическите преврати, които се извършили пред очите му, за позорната гибел за кратко време на три лица, които делели с него върховната власт в империята, той признал за безумие напразно да се придържа към несъществуващи богове и след толкова доказателства да остава в заблуждение.

С такива тревожни размишления Константин започнал да възнася молитва към Бога на своя баща, започнал да Го моли да го вразуми за Себе Си, да му даде мъжество и сила на десницата му в предстоящото дело. И молитвата му била чута, както някога молитвата на тъмничния стражар: - скоро Господ го утешил с непосредствено явяване и му посочил какво трябва да прави. Евсевий, който бил съвременник на събитието и чул за него лично от царя, разказва:

- Веднъж след пладне, когато слънцето вече клонеше към залез - разказва царят, - аз със собствените си очи видях образувано от светлина и лежащо върху слънцето кръстно знамение с надпис: "С това побеждавай".

Тази гледка поразила както самия цар, така и войската, намираща се около него, защото кръстът, като позорно оръдие за наказание, у езичниците се смятало за лошо предзнаменование: Константин се намирал в недоумение и си казал: какво значи това явление? Но докато размишлявал, настъпила нощта. Тогава насън му се явил Христос с видяното на небето знамение и заповядал да направят знаме, подобно на видяното на небето, и да го използват за защита при нападение от враговете. Като станал от сън, Константин разказал на приятелите си тайната на своето сънно видение, а след това извикал при себе си опитни майстори и като им описал образа на чудното знаме, заповядал да направят, по негово подобие, хоругви от злато и скъпоценни камъни; на

войниците си заповядал да изобразят кръста на щитовете и шлемовете си. Поразен от дивното видение, Константин заедно с това решил да не почита никой друг Бог, освен явилия му се Христос; - като поканил при себе си таинниците на Неговото слово - християнските свещеници, - той ги попитал: кой е този Бог и какъв е смисълът на знамението, което съм видял? Като изслушал отговора им за Единия Бог, за тайната на възплъщението на Неговия Единороден Син, за спасението на човечите, за кръстната смърт на Господа Иисуса, победил властта на смъртта, за кръстното знамение, което му се явило, че то е победен знак, Константин изцяло и съзнателно в душата си станал християнин. Оттогава той започнал усърдно да се занимава с четене на священото Писание и постоянно имал при себе си свещеници, макар и още да не бил приел свето Кръщение.

Като призовал Бога на всичко, и като помощник и защитник, Неговия Христос, и като поставил пред своите войници победната хоругва със спасителното знамение, Константин излязъл с цялата си войска извън пределите на Галия, на поход срещу Максенций, в Италийската област.

Походът, предприет от Константин за освобождаване на Рим от жестокия тиранин, не вразумил злочестивия Максенций, който принесъл обилни жертви на боговете с тържествени церемонии, като изслушал предсказанията на гадателите по вътрешностите на бременни жени, с многочислена войска излязъл срещу Константин; но не успял да предотврати достойното възмездие за нечестието си. Константин, закрилян от спасителното знамение на Кръста, след три сблъсъка с противника, се приближил към самия вечен град и тук му нанесъл решителното поражение. Максенций, спасявайки се с бягство през река Тибър, загинал при разрушаването на моста, както древният фараон със своите избрани конници в морската дълбочина. Победителят тържествено влязъл в Рим и бил

посрещнат от народа с голяма радост. Съзнавайки, че тази победа му е дарувана от Божествената помощ, Константин издигнал на най-оживеното място в града хоругвата, а след това, когато благодарните римляни поставили статуя в чест на новия император, заповядал да сложат в ръката на неговото изображение копие във вид на кръст и да поставят такъв надпис: “С това спасително знамение аз освободих вашия град от игото на тирана и върнах на римския народ и сенат предишния блясък и знаменитост”.

Ставайки по такъв начин владетел на цялата западна половина от Римската империя, Константин пръв от цезарите с указ (в 313 г.) обявил на подвластните му народи пълна веротърпимост: на езичниците оставил правото да извършват обредите на своето богопочитане, а на християните разрешил свободно да се покланят на Единия истинен Бог. След този указ последвала цяла поредица от укази, благоприятни за Христовата Църква: било забранено кръстното наказание, били отменени кървавите зрелища в цирка; били прекратени езическите жертвоприношения и кадения в тържествените дни; било установено празнуването на възкресния ден със забрана на съдопроизводството в този ден и прекратяването на работата както на свободните граждани, така и на робите; сираците и децата, изоставени от родителите си, бедните и нямащите, които езичеството оставяло без помощ и грижа, били взети под царско покровителство; по всички градове започнали празници на обновяване и освещаване на църкви; навсякъде се чували хвалебни песни и благодарствени молитви към Бога; епископите се събирали свободно, за да разсъждават за нуждите на Църквата. Сам Константин понякога присъствал на тези събрания, вниквал във въпросите, отнасящи се до вярата, и с готовност правел всичко, което се изисквало за полза на християнското общество. Той освободил свещенослужителите от всякакви странични длъжности и от

данъци - както били свободни от данъци и езическите жреци, - за да могат изцяло да се посветят на служене на Бога; той не само върнал на Църквата гробниците и всички места, отнети от гонителите, но и дарил за богослужение няколко просторни здания, наричани базилики, в които заседавали съдиите и които, по вътрешното им устройство, било лесно да бъдат превърнати в църкви; предоставил правото на пастирите да решават споровете и взаимните несъгласия между християните. Носейки на шлема си, като видим за всички знак на благоговейното почитане на Христа Бога, монограма "Христос", Константин дал на своите войници молитва, която те трябвало да четат в неделните дни, и която, бидейки изповедание на сърдечната вяра на самия император, разполагала всички да признават Единия всемогъщ Подател на благата и да търсят Неговата помощ във всички дела.

Благоволенieto на императора предизвиквало възторг сред християните: сърцата им се изпълнили с велика духовна радост от вкусването на сладостта на живота при новото управление. Съвременникът Евсевий изобразява това време така:

- Сега светъл и ясен ден, непомрачен от никакъв облак, озари с лъчите на небесната светлина Христовата Църква. Трябва да осъзнаем, че нашето щастие превишава заслугите ни; ние бяхме изумени от благодатта на Виновника за толкова велики дарове; достойно Му се удивляваме и казваме заедно с пророка: "Дойдете и вижте делата на Господа - какви чудеса извърши Той по земята". Хора на всякаква възраст, от мъжки и женски пол, радвайки се с цялата сила на душата си, с ум и сърце възнасят молитви и благодарност към Бога.

Но в същото време, когато на Запад християните благоденствали под управлението на Константин, съвсем различно било на Изток, където царувал Ликий: възпитан

при двора на Диоклетиан, пълководец при Галерий, той, достигнал цезарско достойнство, в душата си ненавиждал християните. Като се сродил с Константин, Ликийн на първо време не се решавал да се противопостави на своя могъщ шурей- даже подписал издадения от него указ (Миланския) за веротърпимостта; но скоро след смъртта на император Максимин, пълновластен владетел на целия Изток, започнал да притеснява и унижава християните. Опасявайки се да не загуби царската си власт и слушайки клеветите от страна на представителите на идолослужението, той закривал и разрушавал християнските храмове, под предлог, че в тях се молят, поради измяна на него, за Константин, и изисквал от всички, и особено от войските си, езическа клетва и принасяне жертви на идолите; непокорните на неговата воля изпращал на заточение и подлагал на ужасни изтезания, довеждайки ги до мъченическа смърт. Впрочем по това време пострадала мъжествената дружина - на светите Четиридесет мъченици. - Но Ликийн бил жесток не само към християните: всички подвластни на него народи много търпели от неговото користолюбие и злоба. За неговата подозрителност и злоба достатъчно свидетелство е само това, че той предал на смърт жената и дъщерята на своя бивш покровител - Диоклетиан, и убил всички деца на императорите - Максимин, Север и Галерий. Римската империя, според разказа на Евсевий, разделена на две половини, представлявала две противоположности - ден и нощ: жителите на Изтока били обхванати от мрака на нощта, а жителите на Запада - озарени от светлината на най-яркия ден.

Отношенията на Ликийн с Константин не били, а и не могли да бъдат, приятелски. Ликийн проявявал коварство и дwoедушие в тях; той уверявал Константин, че му е приятел, а тайно в себе си го ненавиждал, стараел се да му причинява всякакво зло; козните не му се удавали и неведнъж между тях

започвали раздори, завършващи с войни. Константин оставал победител, но измамен от лъжливите уверения на зетя, сключвал мир. Но с течение на времето отношенията между императорите придобивали все по-изострен характер. Угнетяваните поданици на Ликий и гонените от него християни не виждали края на страданията си. Накрая Ликий престанал да скрива замислите си против Константин и влязъл в открита борба. В 323 г. между тях се разгоряла жестока война. Тази война трябвало окончателно да реши съдбата на християнството в Римската империя, обхващаща "цялата вселена".

Двамата императори събрали значителни сили и се готвели за решителната битка, всеки съобразно със своята вяра; сякаш овехтялото езичество се опълчило против християнството, явяващо се в света, за да обнови човечеството. - В навечерието на сражението Ликий, заобиколен от жреци и гадатели, събрал избраните войници и най-добрите си приятели в една сенчеста горичка, в която стояли идолите, извършил тържествено жертвоприношение и обръщайки се към всички, които били тук, казал:

- Приятели! Ето нашите народни богове, пред които трябва да благоговеем, както са ни учили нашите предци. Началникът на противниковата войска, отхвърляйки древните обичаи, е приел лъжливи мнения и прославя някакъв другоземен, неизвестен Бог. С неговото срамно знамение (Кръста) той посрамва войската си; доверявайки му се, той вдига оръжие не толкова против нас, колкото против боговете. Самото дело ще покаже, кой е прав и кой се заблуждава - и ако победим, ясно е, че нашите богове са истинни; а ако вземе връх Богът на Константин, осмиваният от нас другоземен Бог, то нека го почитат. Но едно е несъмнено, че нашите богове ще победят, затова нека смело се устремим с оръжие в ръце срещу безбожниците!

Обратното, Константин преди сражението се отдалечил в палатката си и там с молитва и пост се готвел за боя; в тези решителни минути от живота си той се обръщал към миналото си, прехвърлял в паметта си събитията от живота си, опасностите, на които се излагал и които минавали благополучно за него, - припомнял си срамната гибел на гонителите на християнството и мъжествено-мирната смърт на Христовите ученици, и във всичко това, виждайки дивното устройство на Всевишния, поверявал самия себе си и цялото си дело на висшето небесно водителство и застъпничество. Християните усърдно се молели за своя покровител императора; священото знаме тържествено се издигало сред полковете на Константин и вдъхвало надежда на небесната помощ. Неговите войски с благоговение гледали на това победно знаме, а враговете гледали на него със страх; в много градове на Ликиниевото царство посред бял ден виждали призраци на Константиновите войски, победоносно шестващи с това знамение. Ликиний сам убеждавал войниците си да не поглеждат към неприятелската хоругва, "защото - казвал той - тя е страшна със своята сила и враждебна на нас".

Езическите жреци и гадатели предвещавали победа на Ликиний, но Бог я дарил на Константин. Ликиний многократно предприемал нападения срещу приближаващия се противник, но всеки път търпял поражение и се спасявал с бягство; преструвайки се на разкаял се, молел за мир, а тайно събирал нови войски, търсел помощ от варварите. Накрая морската победа на Крисп, Константинов син, близо до Византия, и сражението при Адрианопол окончателно решили успеха на войната. Ликиний се покорил, а след време бил умъртвен в Солун, тъй като, предавайки се на победителя, съставил заговор против Константин. В 323 г. Константин станал единодържавен управител на цялата Римска империя.

Тази победа над Ликиний още веднъж и така нагледно

убедила Константин, че земните блага и успехи се даряват на почитателите на истинния Бог. И така той, ставайки покорно оръдие в ръцете на Всевишния, със смирение въздал слава на единия Бог за своите успехи:

- Няма да има никаква гордост в това - казва той в един от указите, - да се хвали този, който съзнава, че е получил благодеянията от Всевишния. Моето служение Бог е намерил и отсъдил за годно за изпълнението на Неговата воля. Започвайки от Британско море, аз с помощта на някаква висша сила гонех пред себе си всички ужаси, с които се сблъсках, та да призова възпитаващия се под мое влияние човешки род към служене на свещения закон и под ръководството на висшето Същество да израсне блажената вяра.

- Аз твърдо вярвах - добавя той, - че цялата си душа, цялото си същество, всичко, което съществува в дълбочината на моя ум, всичко съм длъжен да принеса на великия Бог.

Така настроен в душата си, Константин след победата побързал да разпространи и върху християните от Източната империя същите права, с които се ползвали те на Запад. И на Изток той забранил да принасят от името на императора жертви на идолите; за началници на области избрал предимно християни; погрижил се за обновяването и построяването на църкви; връщал на верните имуществото, отнето им по време на гоненията.

- Който е загубил имуществото си - се казвало в един указ, - преминавайки неустрашимо и безтрепетно славния и божествен подвиг на мъченичеството или ставайки изповедник и придобивайки за себе си вечни надежди, който го е загубил, бидейки принуден да се пресели, защото не се е съгласил да отстъпи на гонителите, изискащи предателство на вярата - именията на всички такива заповядваме да се върнат.

В случаите, когато нямало близки роднини, отнетите от християните имения се давали на местните църкви; частните лица, от които било взето имуществото на мъчениците, получавали възнаграждение от царската хазна. Християнските чувства на Константин особено пълно и характерно били изразени в писмото до областните началници:

- Сега Те моля, велики Боже! Бъди милостив и благосклонен към източните Твои народи; и чрез мене, Твоя служител, дари изцеление на всички областни управители... Под Твоето ръководство аз започнах и завърших делото на спасението; носейки пред Тебе навсякъде Твоето знаме, аз водех победоносната войска; и където ме призоваваше някаква обществена необходимост, там отивах след това знамение на Твоята сила и вървах срещу враговете. Затова и предадох на Тебе своята, добре изпитана в любов и страх, душа, защото искрено обичам Твоето име и благоговея пред силата, която Ти показва в много случаи, и с която укрепи вярата ми... Искам Твоят народ да се наслаждава на спокойствие и безметежност: искам, подобно на вярващите, и заблуждаващите се да вкусват приятността на мира и тишината, защото такава възстановяване на общуването може и тях да изведе на пътя на истината. Нека никой не безпокои другия... Здравомислещите хора трябва да знаят, че само тези ще живеят свято и чисто, които Ти Сам призовеш да почиват под Твоите свети закони; а отвръщащите се, ако им е угодно, нека държат жребия на своето лъжеучение... Никой да не вреди на другия; каквото някой е узнал и разбрал, нека го употреби, ако е възможно, за полза на ближния; а когато това е невъзможно, трябва да го остави, защото едно е да приемеш доброволно борбата за безсмъртие, а друго - да бъдеш принуден към нея посредством наказание... Отдалечавайки съвестта си от всичко противно, всички да се възползваме от жребия на даруваното ни благо, тоест от благото на мира.

След като станал самодържавен владетел на цялата Римска империя и обявил веротърпимост “по цялата земя”, Константин обаче не бил “топлохладен” в царския си живот. Отказал се от езичеството и застанал начело на християнското общество, той виждал в християните важна опора на империята, основен залог за могъществото и преуспяването на държавата, която, според неговата мисъл, трябва да прокарва път към свободното, без насилие, установяване на Царството Божие на земята, - да посочва и дава средства за възпитанието и усъвършенстването на човешкия род в Христовия дух. Константин, като явен покровител на християнството, не бил много обичан в Рим, където още оставали много езически обичаи и нрави. И сам той не обичал Рим с неговия Пантеон, където, така да се каже механично, били събрани езическите богове на всички покорени народи, и рядко и неохотно посещавал старата столица. И римляните, благодарни на освободителя за избавянето им от тиранина (Максенций), не разбирали и не могли по достойнство да оценят дейността на императора; в него те виждали нарушител на техните старонародни порядки, враг на тяхната религия, тясно свързана с политическото величие на Рим. Тяхното недоволство и ропот, даже заговори и - понякога явни смутове, били причина за това, че в ума на Константин се зародила и съзряла мисълта да създаде нова столица, християнски град, който с нищо да не е свързан с езичеството. На Константин се харесало положението на Византия, на древния неголям град на бреговете на Босфора, ознаменуван с морската победа над Ликий, и той го избрал и го направил столица на империята; той сам с тържествено шествие отбелязал границите на новия град и започнал да строи великолепни здания. Просторни дворци, бани, театри украсили столицата; тя се изпълнила със съкровища на изкуството, донесени от Гърция, Италия и Азия. Но в нея вече не се строели храмове, посветени на езическите богове, и

вместо Колизеума, където ставали битките на гладиаторите, бил устроен цирк за конни състезания. Главно украшение на новия град били храмовете, посветени на истинния Бог, в устройването на които живо участие вземал сам царственият покровител на християните. Този път неговата загриженост се простирала не само върху великолепието на домовете за молитва, но даже и до такива незначителни за неговия висок сан неща: с построяването на новите църкви в столицата се почувствал недостиг на богослужебни книги, и царят се погрижил за възможно най-бързото им изготвяне - при кесарийския епископ Евсевий били изпратени подготвени служители със заповед "отлични писари да напишат на обработен пергамент петдесет екземпляра книги" и тези свитъци да му бъдат донесени, "възнаграждението на когото следва да се даде предварително". По негово разпореждане в столичните църкви богослужебните книги трябвало да стоят в порядъчно богати подвързии.

Проникнат от дълбоко религиозно чувство, Константин устроил в новата столица и всекидневния живот според изискванията на благочестието и светостта. Самият дворец бил отражение на неговото християнско настроение. "В царските чертози било устроено подобие на Божията Църква, а с усърдието си към благочестиви упражнения давал пример на другите; той всеки ден в определени часове се затварял в недостъпни покои и там беседвал насаме с Бога, прекланяйки колене в молитва, и измолвал потребното за себе си - а понякога канел за участие в молитвите си и своите придворни. С особено благоговение прекарвал възкресния ден и петък - деня на кръстната смърт на Господа; в тези дни прекратявал обичайните си занимания и се посвещавал на служене на Бога. Така дворецът на Константин представлявал нещо твърде различно от това, което били дворците на предишните римски цезари: тук не се чувало празнословие и коварни

интриги, нямало шумни, суетни и нередко кървави увеселения; тук се чували “химни, славословеци Бога”. Събеседници на царя били “таинниците на Божието Слово” - епископи и свещеници; - негови служители и стражи на целия му дом били мъже, украсени с чист живот и добродетели; самите копиеносци и телохранителите се ръководели от добрия пример на благочестивия цар. Християнинът - господар на двореца, налагал печата на християнството върху всичко. В главния чертог в една позлатена вдлъбнатина било направено изображение на Кръста от скъпоценни камъни в златна рамка. Над вратата, водеща в царските палати, “на показ за всички” била поставена картина в различни цветове, направена от восък. Картината представлявала следното: ликът на императора, над главата му кръст, а под нозете дракон, хвърлен в бездната; смисълът на картината бил такъв: дракона - врага на човешкия род в лицето на гонителите на християнството - езическите императори - Константин хвърлил в бездната на гибелта чрез спасителната сила на Кръста. Тази картина внушавала на всеки, че неговият господар е почитател на истинния Бог, дарувал чрез кръстната смърт на Своя Син нов живот на човечеството.

Новата християнска столица, получила името си от името на своя основател - “град на цар Константин”, Константинопол, заемаща средно положение между предишните столици на империите - Рим и Никомидия, както някога Иерусалим - “града на цар Давид”, непринадлежащ собствено на нито едно израилско коляно, по своето благоприятно географско положение и поверена на покровителството на Божиата Майка, бързо процъфтяла и затъмнила славата и величието не само на пищната Никомидия, но и на самия велик Рим. И както в древността Давид, заселил се в Сион, се смущавал от това, че “живее в кедров дом”, а “Божият ковчег стои под шатра”, така сега Константин, заселил се в прекрасната

Византия, не можел да остане равнодушен към поруганата “люлка на християнството” - мястото на земния живот на Господа Иисуса, на Неговите страдания, смърт и възкресение. Благоговеейки пред знамението на Кръста, той пожелал да прослави самото живоносно Дърво, на което се е разпънал Царят и Богът. Но като воин пролял много кръв, той смятал себе си за недостоеен да извърши това лично. Това благочестиво намерение на императора изпълнила неговата равночестна майка, царица Елена, която той изпратил в Иерусалим, като ѝ дал пълномощия и богати дарове.

Елена, както разказва Евсевий, тази старица с юношеска бързина се устремила на Изток, за да извърши достойно поклонение на стъпките на Господа - по думите на пророка, “на мястото, където са стояли нозете Му”. В свещената страна, ознаменувана с дивни събития, където всичко напомня за “великата Тайна на благочестието - явяването на Бога в плът”, нагледно се проявило величието на смирената душа на царствената старица; там света Елена не се обличала в подобаващите на сана ѝ одежди, а в най-скромна дреха се движела сред народната тълпа, стараейки се да не бъде узната, раздавала щедра милостиня; подражавайки на Господа Иисуса, тя в дълбокото си смирение стигала дотам, че в дома си събирала девственици, гощавала ги и сама им служела на трапезата като проста слугиня. Примерът на искреното благочестие на царицата правел дълбоко впечатление не само на вярващите в Христа, но и на невярващите.

Пребиваването на царицата майка в “люлката на християнството” се ознаменувало и с изпълнението на предначертанията на нейния царствен син. Всички места в Палестина, осветени от евангелските събития, отдавна вече били опустошени. Езичниците, поради ненавист към християнството, се постарали да заличат и самия спомен за тях; - най-скъпото място за вярващото християнско сърце -

пещерата на Господния гроб, била засипана със смет и по този начин скрита от благоговейните погледи; нещо повече, като насмешка над “Разпнатия Бог” и Неговите почитатели, на хълма, насипан върху самата пещера, било построено капище на “сладострастния демон на любовта” (Венера). По указание на Елена идолските капища, поставени на свещени за християните места, били разрушени и на тяхно място били построени свети храмове. Така били построени прекрасни църкви, по желание и със средства на царицата, във Витлеем над пещерата на Рождество Христово, на Елеонската планина - мястото на Възнесение Господне; с храмове били украсени Гетсимания - мястото на успението на Пресвета Богородица, мястото на явяването на Бог на Авраам до Мамрийския дъб.

Но най-главната грижа на царствената старица била да осъществи мисълта на нейния велик син, да намери самото това Дърво, на което бил разпнат Спасителят на света.

Мястото, където бил скрит Господният Кръст, било неизвестно; за намирането му благочестивата Елена от своя страна използвала всички средства и царското си влияние. И след дълги, усилен разпитвания и търсения това място било посочено от някой си Иуда, евреин, старец на преклонни години, син на иудейски учител - посочено под езическото капище, построено на хълма, покриващ пещерата на гроба Господен. По заповед на царицата мерзката Венера била низвергната, капището ѝ - незабавно разрушено; иерусалимският светител Макарий извършил молитва над поруганото място; пристъпили към разчистване на възвишението. И благочестивата ревност получила дивна подкрепа: трудещите се и копаещите усетили чудно благоухание, излизащо изпод земята. Ревността за славата на Христовото име подтиквала работещите, съгласно желанието на блажената Елена, да отнасят материалите от разрушения езически храм и всичката смет под него колкото е възможно

по-далече от мястото на погребението на Господа Иисуса, така че нищо осквернено от идолослужението да не се докосва до великата християнска светиня. Пещерата на Господния гроб била намерена и очистена; близо до нея, на източната страна, били намерени три кръста и близо до тях дъската с надписа и честните гвоздеи. - Но как да узнаят кой от трите кръста бил кръстът на Спасителя? - Общото недоумение по този въпрос се разрешило, по устройство на Промисъла, чрез следното чудесно събитие: в това време се случило край това място да носят мъртвец за погребение; светителят Макарий казал на носещите покойника да спрат; по заповед на светителя започнали да полагат намерените кръстове един по един върху починалия; и когато бил положен Христовият Кръст, мъртвият възкръснал. Като видели това чудо, всички се зарадвали и прославили дивната сила на животворящия Кръст Господен. Старицата царица с благоговение се поклонила на честното Дърво и го целунала. А тъй като при множеството народ не било възможно всеки поотделно по примера на царицата да отдаде дължимата почит на намерения кръст, то светителят Макарий, удовлетворявайки желанието на всички да видят светинята, макар и отдалече, застанал на високото място, извършил издигане на Кръста Господен пред погледа на множество верни, които в това време призовавали: "Господи помилуй!" Това било първото Въздвижение на честния и животворящ Кръст; то се извършило в 326 г. Православната Църква всяка година празнува това събитие на 14 септември (27.09 по еретическия папски календар - б.р.). Тогава много от езичниците и иудеите се обърнали към Христа; в числото на обърналите се бил и този Иуда, който посочил мястото, където се съхранявал светият Кръст. След това светият Кръст бил положен в сребърен ковчег за съхранение; на Велики петък той бил изнасян на Голгота (в наскоро построенния храм, където се съхранявал) за поклонение. Но света Елена, напускайки Иерусалим, взела частица от живоносното Дърво,

като дар за своя син Константин. Недълго след това блажената царица майка починала и била честно погребана.

*Свв. Равноапостолни
Константин и Елена.
Фреска. Манастир
Метеора. 1527 г.*

Като получил от майка си, блажената Елена, безценното съкровище - частицата от светия Кръст, Константин решил да украси пещерата на Господния гроб и близо до нея да построи такъв храм, който да е “по-великолепен от всички храмове, съществуващи някъде”... “Пещерата като глава на всичко, по думите на Евсевий, христолюбивата щедрост на царя покрила с различни колони и многобройни украшения. От пещерата имало изход към просторен площад под открито небе. Този площад бил постлан с блестящи камъни и от трите му страни го обгръщали непрекъснати портали. А с какво поразително внимание се отнасял царят към построяването на храма на източната страна на пещерата, за това най-добре говорят следните редове от писмото на Константин до иерусалимския светител Макарий: “Що се отнася до изграждането и изящната

украса на стените на храма, знай, че грижата за това съм възложил на управителите на Палестина. Погрижих се чрез тях незабавно да ти бъдат доведени и художници, и майстори, и всичко необходимо за постройката. Що се отнася до колоните и мраморите, размисли кои ще бъдат най-ценни и полезни, и без да се бавиш, ми пиши, за да видя от твоето писмо какви материали са необходими и да ги доставя. Освен това искам да зная какъв свод на храма ти допада - мозаичен или направен по друг начин. Ако е мозаичен, то другото в него може да се украси със злато. Нека твое преподобие в най-скоро време извести споменатите управители колко майстори и художници са необходими, и колко издръжка. Също така се постарай незабавно да ми съобщиш не само за мраморите и колоните, но и за мозайката, която намираш за по-добра".

Константин сам решил, че е добре храмът да се украси с дванадесет - според числото на апостолите - колони, на върха на които да има излети от сребро вази. Затова не е удивително, че този храм представлявал чудо на красотата и с вида се предизвиквал възторг у съвременниците. Евсевий описва този паметник на благочестивата ревност на първия християнски император така:

“Храмът е внушително здание, неизмеримо по своята височина, необикновено по своята ширина и дължина. Вътрешната му страна е покрита с разноцветни мрамори, а външният вид на стените, блестящ от полирани и споени един за друг камъни, представлява нещо изключително красиво и по нищо не отстъпва на мрамора. Куполообразният таван е украсен с дивна резба, която, разпространявайки се подобно на голямо море над цялата базилика, с взаимно свързани дъги и навсякъде блестяйки със злато, озарява целия храм като с лъчи светлина. Но най-красивото от всичко е полукръг, разположен на източния край на базиликата, увенчан с дванадесет колони по числото на дванадесетте апостоли,

върховете на колоните са украсени с големи, излети от сребро вази - прекрасно приношение на Бога от самия цар”.

Но благочестивият цар в отношението си към християнството не се ограничавал само с грижата за външното му възвеличаване; той бил загрижен и за вътрешния живот на Христовата Църква. Църквата, според Константин, трябвало да служи като най-важна опора на държавния живот; религиозното единство трябвало да бъде могъщ залог за преуспяването на империята. Църквата, блестейки с величие и външно благолепие, със своя вътрешен мир трябвало да привлича към себе си езическото население, постепенно да превръща цялата държава в един вътрешно сплотен организъм, оживотворяван от Единия Христов Дух. Такова единство и благостояние на Църквата “давали на грижливия цар мирни дни и спокойни нощи”, в това той виждал и своето щастие, и щастieto на всички подвластни на него народи на света.

Но невинаги и не леко се давали на великия император тези “мирни дни и спокойни нощи”. По негово време Христовата Църква, вече увенчана с победния венец на мъченичеството и получила право на гражданско съществуване даже с предимство пред езическото, била смущавана от вътрешни неуредици, зародили се и съзрели още в тежкото време на гоненията. Едва се възцарил Константин в Рим, когато с удивление разбрал, че цяла област от неговата империя се разтърсва от вражди между чедата на Единия Отец. - Сред християните в Африка се разгоряла борба заради поставянето за картагенски епископ на Цецилиан - “предателя”; противниците му избрали за свой епископ Майорин, а скоро - след смъртта на Майоран - на негово място възвели главния подбудител на своята съпротива Донат. Привържениците му - “донатистите”, сблизихи се с “новацианите”, твърдели, че само те съставляват Христовата Църква и в изблик на

фанатизъм не се стеснявали да хвърлят клевети върху своите противници, даже насилствено да отнемат от тях храмове; нерядко се стигало до кръвопролития между враждуващите страни. За примиряването им и за разглеждането на взаимните им жалби Константин отначало изпращал в Картаген своя “любим и уважаем” епископ Осия, възлагайки му в същото време да раздаде парична помощ на тамошните бедстващи християни; след което по заповед лично на императора по делото на донатистите били свикани два събора - малък в Рим и “от много епископи от различни места” в Арелат. Присъдата, произнесена над размирните разколници от тези събори, накрая била потвърдена в Милано в 316 година под личното председателство на Константин и нещата видимо се изгладили.

Но колкото повече благочестивият цар се запознавал с действителното положение на християнството, толкова по-малко то оправдавало неговата идеална представа за светото единство между чедата на Христовата Църква. - Делото на донатистите, обезпокоило Константин при първите крачки от царуването му, имало значение не толкова по същността си, колкото по страстността на борците. В 323 година след победата над Ликий, като станал единовластен над цялата империя, Константин отишъл на изток, проникнат от искреното желание да преустрои цялата държава наново, на по-добри, по-здрави начала. В плановете си на първо място извеждал християнската Църква, която, според него, трябвало духовно да обедини политически сплотената световна империя. Но там, на Изток, го постигнало още по-жестоко разочарование, отколкото на Запад. Той пристигнал тук в такова време, когато споровете, предизвикани от ереста на Арий, несдържани от нищо, достигнали крайното си развитие. Евсевий изобразява това време така: “Не само предстоятелите на църквите влизаха в спорове едни с други, но и народът се

разделил; ходът на събитията придобил толкова неприличен характер, че божественото учение било подложено на оскърбителни насмешки даже и в езическите театри.” Това време било благоприятно за дейността на хулителите на Божеството на Господа Иисуса Христа. Ликийн - шурейт на Константин, преживяващ тогава последните години от царуването си, подписал някога с Константин миланския указ за веротърпимостта, се отнасял подозрително към християните изобщо, като към хора неблагонадеждни по отношение на него, ненавиждал ги и даже жестоко ги гонел. Във взаимните им раздори, предизвикани от арианската ерес, той можел да види благоприятно явление, полезно за самия него. Тези спорове, отслабвайки силата на Църквата, можели да породят у него надежда за подкрепа в замислите му срещу могъщия шурей. И такива сметки на Ликийн не били напразни. За епископ Евсевий Никомидийски сам Константин например се изказвал така: “Той даже изпращаше при мене шпиони и оказваше на тиранина (Ликийн) едва ли не въоръжена помощ”.

Като пристигнал в Никомидия, Константин бил дълбоко поразен от раздорите, предизвикани от арианството. Впрочем той не веднага разбрал важността на тези събития. И сам той, и пристигналите с него от Запад таинници на божественото учение тук получавали едностранчиво осветление по делата на Арий от никомидийците, които в догматическите въпроси виждали не предмет на благочестивата вяра, имащ жизнено значение, а област на научно изследване, и даже пусти спорове. Все пак Константин не оставил без внимание делото на арианите, на първо време той изпратил пространно примирително послание в Александрия с убедителна молба към епископ Александър и Арий да прекратят взаимния раздор. По мнение на царя и епископът не бил прав поради своята невнимателност и резки въпроси, виновен бил и Арий,

че е разрушил общението, не покорявайки се на епископа; той препоръчал и на двамата да вземат пример от философите, които, макар и да спорят, живеят в мир помежду си. При това те и двамата стоят на обща почва: и двамата признават божественото Провидение и затова ще им е лесно да се помирят...

Заедно с това послание Константин изпратил в Александрия и своя "любим" епископ Осия, който трябвало да изследва това дело на място и да съдейства за умиротворяване на александрийците. Осия изпълнил поръчението на императора. Наистина, той не помирил противниците, но чрез разследването на споровете останал с убеждението, че ереста на Арий не е празно пустословие, а застрашава основите на християнската вяра - води до отричане на цялото християнство. В 324 година Осия Кордубски се върнал при царя и му разяснил сериозната опасност от арианското движение. Тогава Константин се решил да свика Вселенски Събор, който, по негово мнение, оставал единственото средство за умиротворяване на Църквата. Според царя, този Събор, "обявявайки се против главния враг", смущаващ тогава мира на Църквата, хулната арианска ерес, трябвало да разгледа и други въпроси и да даде отговори - определения по устройването на вътрешния живот на християните.

Властта на Царя определила Вселенският Събор да се състои в град Никея. Константин направил всичко, за да улесни пътуването на свиканите епископи до мястото на събора, издръжката на пристигналите в Никея приел да бъде за сметка на държавата. В Никея пристигнали светители от Египет и Палестина, от Сирия и Месопотамия, от Мала Азия, Гърция, Персия и Армения и от Заддунавските Готи; от Рим, вместо престарелия епископ пристигнали двама презвитери. Сред събралите се светители били: престарелият Александър Александрийски, пръв изобличител на Арий, който довел със

себе си архидякон Атанасий, мъжествен и изкусен борец с арианите (впоследствие Велики, архиепископ Александрийски), светителят на Ликийския град Мир Николай, светителят Спиридон чудотворец. Всичко на Събора пристигнали (с епископите имало презвитери и дякони) повече от две хиляди души, като само светителите били триста и осемнадесет.

Съборът бил открит през юни 325 година в просторната палата на царския дворец. Скамейките били разположени в кръг пред стаите за епископите, а в средата ѝ имало маса, на която била поставена книгата на Свещеното Писание, като вярно свидетелство за истината. Когато всички се събрали, се явил Константин в цялото величие на императорския си сан, но без въоръжена стража, придружаван от придворни от християните, облечен в най-прекрасни царски одежди, блестящи със злато и скъпоценни камъни. Появяването му поразило събранието и особено тези от присъстващите на него, които, пристигайки от далечни страни, никога не били виждали нито неговото царско лице, нито царственото му величие; но и сам той се смутил при вида на такова събрание на славните пастири на Христовата Църква, сред които имало строги подвижници и чудотворци, изповедници и мъченици с изгорени ръце и избодени очи, пострадали за вярата. Мълчейки, със сведен надолу поглед, той се приближил към приготвеното за него златно кресло и чакал, стоейки, докато светителите не го поканили да седне. Като изслушал след това приветствено-благодарствените речи на Евстатий Антиохийски и на историка Евсевий Кесарийски, Константин сам се обърнал към събранието с реч, в която изразявал радостта си, че вижда такова голямо събрание от отци, и ги умолявал миролюбиво да разрешат спорните въпроси. "Бог ми помогна - казвал той - да победея нечестивата власт на гонителите, но несравнимо по-скръбна за мене и много по-пагубна от всяка

война, от всяка кръвопролитна битка, е вътрешната междуособна борба в Божиата Църква.”

Арианите отишли на Събора и се държали смело и уверено на него; те не предвиждали, че предстои пълен и всестранен разгром на тяхното дело; а, напротив, очаквали в мислите си успех: - те имали на своя страна 17 епископи; начело на тях бил столичният архиерей, имащ връзки в царския дворец. Арианите се надявали, че Съборът, ако и да не се съгласи с техните възгледи, няма и да ги предаде на строго осъждане. - Арий упорито защитавал своето учение, използвайки цялата сила на красноречието си. Но непоколебимата, убедена преданост на отците от Събора към църковното учение посрамила лъжливата мъдрост на богохулника. Защитниците на православието добре разбирали в какво се състои същността на арианската ерес и достойно, с дълбоко религиозно чувство и истински просветено разбиране я опровергавали. С особена сила на словото и точност в изобличаването на еретическото хулно мъдруване се отличавал александрийският дякон Атанасий: словото му разкъсвало, като лека паяжина, лъжливото красноречие на еретика. Споровете били разгорещени и продължителни; напразно Константин използвал влиянието си, за да примири спореците и да ги приведе към дружелюбно разрешаване на спора, колкото повече продължавал спорът, толкова по-очевидно ставало колко далече от истината са се отклонили арианите. - Предложеното на Събора от Евсевий Никомидийски - предводител на арианите - изложение на вярата, където определено се изразявала мисълта, че “Синът Божий” е “създание”, “твар”, и че е “имало време, когато не е съществувал”, единодушно било отхвърлено от отците на Събора като лъжливо и нечестиво; - самият свитък, на който то било написано, бил разкъсан.

Като окончателно осъдили по този начин арианството,

отците от Събора решили да дадат на вярващите точното изповядване на православното учение - символа на вярата. Евсевий, епископ Кесарийски, представил на вниманието им "кръщелния символ", който отдавна се използвал в неговата църква и се състоял почти изключително от изрази, взети от Светото Писание. Отците посрещнали този символ с одобрение; но за да отстранят решително възможността за вмъкване на еретически мисли в него, те признали за необходимо да заменят някои общи изрази в него с такива, които в съвършенство да определят църковната истина. Присъстващият на Събора император се присъединил към отците в одобрение на Кесарийския символ и изповядал пълното си съгласие с него; но наред с това Константин предложил да внесат в символа формулата, на която водачите на Църквата се спирали още на предварителните съвещания за изразите на църковната мисъл за Сина Божий и Неговото отношение към Бога-Отца - наименованието Му "единосъщен" на Отца. Думата, казана от царя, единодушно била приета от Събора и послужила за определителна основа на учението за Лицето на Господа Иисуса, централния християнски догмат.

"Кръщелният" символ бил поправен и от Събора бил изложен новият Никейски символ на вярата, неоспорим за цялата Вселенска Църква.

Заклучителното тържествено събрание на отците в Никея се състояло в императорския дворец на 25 август 325 година; то съвпаднало с 20-годишния юбилей от царуването на Константин.

Отпускаяки отците от Събора, Константин в прощалната си реч към тях ги молил да имат мир помежду си.

- Пазете се - казал той - от остри спорове помежду си. Нека никой няма завист към показалите особена мъдрост: достойнството на всеки смятайте за общо достойние на цялата

Църква. Висшите и превъзходните, не гледайте високомерно на по-ниско стоящите: само Бог един знае кой стои по-високо. Съвършенството се среща рядко и трябва да бъдем снизходителни към по-слабите братя; мирното съгласие е по-скъпо от всичко. Спасявайки невярващите, помнете, че не всеки можете да обърнете чрез учени разсъждения - научаването трябва да съобразявате с различните разположения на всеки, подобно на лекарите, които използват различни лекарства при различни болести.

Така се изпълнило заветното желание на благочестивия император, което той изповядвал, веднъж даже привеждайки Самия Бог за свидетел - и то било следното: "учението за Божеството да съедини всички народи на неговата държава в един общ строй". Велика мисъл, подсказана на царя от неговото свято религиозно чувство, осъществяването на която поставял за своя жизнена задача с най-топло желание; - тази, поразителна по своята възвишеност и по вътрешната си широта, мисъл на Великия Константин сега била въведена в общото съзнание, станала достояние на целия християнски свят. Нещо повече - за осъществяването на тази мисъл в християнския живот благочестивият цар посочил и най-верния път - Вселенския Събор, - вървейки по който овците на Христовото пасбище, както вече призованите, така и другите - още непризовани, по Божията благодат, безпогрешно влизат в двора на Небесния Отец, за истинен живот. Но най-главното при това истиннопобедно тържество на равноапостолния цар било получаването на безценното съкровище, частицата от животворящия Кръст Господен, донесена от Иерусалим за него, в дар от царицата майка Елена.

След това Константин живял повече от десет години и през цялото време на своето царуване с неизменна вяроност се придържал към Никейското изповядване на вярата и ревностно се старал да утвърждава духа на християнското

благочестие в своето царство, представлявайки пример, достоен за подражание. Притежавайки добро общо, и в частност богословско образование, той водел обширна преписка с предстоятелите на църквите по въпросите на вярата, благочестието и устройването на християнския живот, а нерядко в своя дворец се изказвал пред събранието на царедворците и народа даже с “боголепно” учителство. Трудолюбието му било необикновено, той не търпял празността: вече на преклонна възраст не смятал за бreme дори това - да пише собственоръчно обширни законодателни актове. Правдиво великодушен и скромнен по своята природа, той не се прелъстявал от царското си величие и шумните възторзи на народната тълпа - те даже предизвиквали у него скука. Стойки на високо равнище на нравствено развитие, Константин искал да издигне до това равнище и всички, които общували с него. Така веднъж един велможа користолюбец той вразумил по следния начин: извикал го при себе си, хванал го за ръката и казал:

- Докъде ще простираме алчността си?

След това промълвил, очертавайки с копие пространство колкото човешки ръст:

- Ако ти си придобил всички богатства на света и си овладял всички стихии на земята и тогава няма да се възползваш от нищо повече от това късче земя, не е сигурно дали ще се удостоиш и него да получиш.

Друг пример: като изслушал ласкателната реч на едно почетно лице (от духовните), която наричала царя “блажен”, и изразявала, че “той и в този живот се е удостоил със самодържавно господство над всички, и в бъдещия ще управлява заедно със Сина Божий”, Константин отговорил на ласкателя:

- Ти по-добре се помоли за царя и той да се удостои в бъдещия живот да бъде раб Божий.

Благотворителността на царя се леела като широк поток, по свидетелство на съвременник, “от сутрин до вечер той търсел на кого да окаже благодеяние”; бедните, и изобщо хората, оставени на улицата, той снабдявал и с пари, и с храна, и с прилични дрехи; за осиротелите деца се грижел като баща; на девиците, останали без родители, помагал да се омъжат, давайки им зестра от своята хазна. Особено много дела на благотворителност вършел в деня на Пасха. В своята нова столица Константин въвел обичай в пасхалната нощ по всичките ѝ улици да се запалват восъчни стълбове - “сякаш огнени кандила”, така че тайнствената нощ ставала по-светла от самия ден, а още щом настъпвало утрото, Константин протягал десницата си към всички нямащи, раздавайки им подаръци. С такава щедрост той раздавал милостиня и по случай своите семейни радостни събития, например браковете на синовете си; - в последните случаи се устройвали разкошни пирове и обеда за поканените гости, тогава веселието от двореца излизало даже на улицата - царят приветливо приемал хоровади от жени. Но при царя винаги и във всичко се спазвала пълна благопристойност и не се допускало нищо нескромно и съблазнително.

Последните години и особено дни на цар Константин били достоен завършек на неговото християнско благочестиво устройство. Дълго преди смъртта си Константин започнал да се готви за нея. В своята нова столица той построил храм в чест на светите Апостоли. Впрочем този храм бил украсен с дванадесет ковчега за слава на апостолския лик, а посред тези ковчези била построена гробница. Отначало оставало неясно за какво е била построена тук гробница, а по-късно това се изяснило и се оказало, че тази гробница благочестивият царстроил за самия себе си. Мисълта за смъртта станала за

Константин предмет на напрегнат размисъл още щом започнал да чувства отслабване на физическите си сили. В 337 година Константин за последен път тържествено отпразнувал Пасха в Константинопол и скоро се разболял. Предчувствайки близката си смърт, той изцяло се отдал на свети упражнения: често прекланяйки колене, ревностно изливал горещи молитви пред Бога; по съвета на лекарите по това време той се преселил в град Елеонопол, за да се лекува там с топли вани.

Но Константин до този момент не бил кръстен! Това в наше време и за нас може да изглежда твърде странно, но в древните времена на християнската Църква мнозина приемали кръщение в зряла възраст или даже в старостта си, едни - от чувство на дълбоко уважение към великото тайнство, за приемането на което смятали, че е необходима дълга подготовка, - а други не без лукаво пожелание - отначало да поживеят в своето греховно удоволствие, а след това вече да се възродят за новия духовен живот (Бог им е Съдия!). Константин, от млада възраст носещ в сърцето си Христа, отдавна станал християнин в душата си, отлагал своето кръщение поради смиреното съзнание за своята греховност, желаейки с подвига на целия си живот да се подготви за това. При това в душата си имал искреното желание да се кръсти във водите на река Йордан.

Като не получил облекчение в Елеонопол и чувствайки крайното отпадане на телесните си сили, Константин отишъл в Никомидия и тук, като извикал епископите, ги молел да го удостоят със свето кръщение.

Преди кръщението умиращият цар произнесъл следните думи:

- Дойде желаното време, което отдавна очаквам и за което се моля, като за време за спасение. Време е и ние да приемем печата на безсмъртието, да се приобщим към спасителната

благодат. Аз мислех да направя това във водите на река Иордан, където, за пример на нас, е приел кръщение Сам Спасителят; но Бог, Който знае полезното, ме удостоява с него тук.

Като приел свето кръщение, Константин “ликувал духом, сърцето му било пълно с жива радост. Облечен при кръщението в бяла одежда, блестяща като светлина, той не я снемал от себе си до самата си смърт. Той починал на легло, покрито с бели покривала, а до багреницата - това царско отличие - Божият раб вече не искал и да се докосне. Последната си благодарствена молитва царят завършил със следните думи:

- Сега аз се съзнавам за истинно блажен, защото несъмнено вярвам, че съм се приобщил с Божествената светлина и съм се удостоил с безсмъртния живот.

Великият и равноапостолен Константин починал, завещавайки царството на тримата си синове, в самия ден на Петдесетница в 337 година, в тридесет и втората година от царуването си, на шестдесет и пет годишна възраст. С голяма тържественост тялото му било пренесено в създадения от него град Константинопол и положено съгласно неговия завет в църквата на светите Апостоли в гробницата, приготвена от самия него. Сега той живее безкраен живот във вечното Царство на Христа, нашия Бог, на Когото подобава чест и слава с Отца и Светия Дух во веки веков. Амин.

**Тропарь равноапостольным царю Константину
Великому и матери его, царице Елене**

глас 8

Крестá Твоегó образ на Небесí вíдев/ и, я́коже Пáвел,

зв́ание не от человек при́ем,/ в царéх апóстол Твой, Гóсподи,/ Цáрствующий град в руцé Твоéй положи́,/ егóже спасáй всегда́ в мíре моли́твами Богорóдицы,// Еди́не Человеколю́бче.

Перевод: *Креста Твоего образ узрев на небе, и, как Павел, услышав призыв не от людей, среди царей - Апостол Твой, Господи, царствующий град вверил в руку Твою; его и сохраняй всегда в мире, по ходатайствам Богородицы, Единый Человеколюбец.*

Кондак равноапостольным царю Константину Великому и матери его, царице Елене

глас 3

Константи́н днесь с ма́терию Елéною/ Крест явля́ют, всечестно́е дрéво,/ всех у́бо иудеев посрамлéние сýще,/ ору́жие же на протíвныя вёрных людéй:// нас бо ра́ди яви́ся зна́мение вéлие// и во бранéх грóзное.

Перевод: *В сей день Константин со своей матерью Еленю Крест являют - всесвященное древо; оно - для всех иудеев бесславию, но оружие на противников верным [царям]. Ибо ради нас явилось это знамение великое и в битвах грозное.*

Величание равноапостольным царю Константину Великому и матери его, царице Елене

Велича́ем вас,/ святíи благовёрнии и равноапóстольнии ца́рие Константи́не и Елéно,/ и чтим святúю па́мь вáшу,/ вы бо святýм Крестóм// всю вселéнную просветíли естé.

Молитва равноапостольным царю Константину Великому и матери его, царице Елене

О, предíвнии и всехвáльнии ца́рие, святíи равноапóстольнии Константи́не и Елéно! К вам, тёплым застúпником, возно́сим

наши недостойныя молитвы, яко велие имате дерзновение ко Господу. Испросите у Него мир Церкви и всему миру благоденствие. Начальником мудрость, пастырем попечение о пастве, пасомым смирение, старцем желанное упокоение, мужем крепость, женам благолепие, девственником чистоту, детем послушание, младенцем христианское воспитание, больным исцеление, враждующим примирение, обидимым терпение, обидящим страх Божий. Приходящим в храм сей и молящимся в нем святое благословение и всем вся по коегождо прошению полезная, да хвалим и поем Благодетеля всех Бога в Троице славимаго Отца и Сына и Святаго Духа ныне, и присно, и во веки веков. Аминь.

Молитва вторая равноапостольным царю Константину Великому и матери его, царице Елене

О, святїи равноапостольнии Константїне и Елено! Избавите приход сей и храм наш от всякаго навета вражїя и не оставите заступлением вашим нас, немощных (*имена*), умолите благодать Христа Бога нашего даровати нам помыслов мир, от пагубных страстей и всякой скверны воздержание, благочестие же нелицемерное. Испросите нам, угодницы Божїи, свыше дух кротости и смиренномудрия, дух терпения и покаяния, да прочее время жития нашего в вере и сокрушении сердечном проживем, и тако в час скончания нашего благодарно восхвалим прославльшаго вас Господа, Безначальнаго Отца, Единороднаго Его Сына и Единосущнаго Всеблагаго Духа, Троицу Нераздельную, во веки веков. Аминь.

На този ден се чества и паметта на светия благоверен княз Константин и неговите синове Михаил и Теодор, Муромски чудотворци.

На този ден се чества и паметта на преподобни Касиан

грък, Углички чудотворец, починал на 2 октомври 1504 година.

Память святого благоверного князя Константина и чад его: Михаила и Феодора, муромских чудотворцев (XII в.)

*"Святите Константин,
Михаил и Теодор
Муромски". Шит покров.
Русия. 1661 г.*

Сей святой благоверной великий князь Константин Святославич происходил из рода великого князя Владимира, крестившего святым крещением землю Русскую. В 1192 году вместе с сыновьями своими князьями Михаилом и Феодором из славного города Шева он пришел в рязанскую землю к городу Мурому. В этом городе жили в то время язычники, не просвещенные еще познанием истинного

Бога³³⁸⁷. Задолго еще до святого князя Константина родственник его, сын великого князя Владимира благоверный князь Глеб, которому назначен был во владение город Муром, употребил много усилий, чтобы овладеть им и склонить его жителей к принятию святого крещения, но не смог этого сделать и два года жил вдали от него на расстоянии двух поприщ³³⁸⁸, а потом Святополк обманом вызвал его к отцу, и на пути он был убит³³⁸⁹. И сей святой благоверный князь Константин с сыновьями и бывшим при нем войском вступил в битву с муромцами под самым городом, и произошло весьма большое сражение, в котором был убит благоверный князь Михаил. После сего он снова вступил в битву с жителями города и после одержанной над ними победы взял Муром во владение себе и стал в нем княжить.

Прежде всего он построил в городе, в старой горной части его, первую церковь в честь Благовещения Пресвятой Богородицы, и похоронил здесь убитого сына своего, благоверного князя Михаила, а потом обратил горожан язычников в христианскую веру и крестил их святым крещением. Возблагодарив Бога за успех в этом деле, святой князь построил впоследствии много других церквей³³⁹⁰ и учредил в своем городе епископскую кафедру. Проведши затем жизнь свою в истинной вере и непорочности во всем, являясь всегда защитником бедных и сирот, он вскоре отошел ко Господу. Его кончина причинила великую скорбь народу. Все оплакивали его, как отца, и похоронили у построенной им церкви Благовещения, вблизи сыновей его, благоверных князей Михаила и Феодора.

*Муромските светители. Икона.
Русия. Края на XVII в.*

Впоследствии времени родственник святого князя Константина, благоверный князь Георгий Ярославич, возобновил первоначальную церковь Благовещения Пресвятой Богородицы³³⁹¹, и с того времени прославил Господь святых князей, Константина и сыновей его, так как у гробов их стали совершаться чудеса.

Спустя много лет после сего, в 1553 году благоверный царь и великий князь всея России Иоанн Васильевич, идя в поход против нечестивых татар к городу Казани, зашел в город Муром и пробыл здесь две недели. Совершив молебствие у гробов святых чудотворцев, он дал обещание построить монастырь, если возвратится из похода с победою. С Божиею помощью он взял славной город Казань и, возвратившись в свой царственной город Москву, повелел у гробов святых чудотворцев построить каменную церковь. И когда стали копать рвы для этой церкви, то нашли мощи святых князей целыми и нисколько неповрежденными. По окончании

постройки церкви в нише церковной стены было устроено особое место, где и положены были святые мощи их. Благоверный царь и великий князь Иоанн Васильевич, всея России самодержец, повелел тогда рязанскому епископу Гурию освятить новопостроенный храм и прислал к освящению его различную церковную утварь. Храм был освящен, устроен при нем монастырь, и с торжеством было отпраздновано это событие. В то время у гробов святых князей совершилось много чудес, которые совершаются и доныне во славу Христа Бога.

Тропарь, глас 4:

Константин днесь весело ликовствует³³⁹², предстоя престолу святых Троицы, видя отечество свое, мастию духовною сияющее³³⁹³, емуже последоваша Михаил и Феодор, сынове его: и молятся вси трие вкупе о душах наших.

Кондак, глас 8:

Изрядному воеводе, и правоверному князю Константину, с сынама его вкупе, отечество его хвалящися вопиет, имеющее его начальника и заступника: яко избавльшеся им от прелести и скверны идольския. Сего ради вопием ему сие: радуйся княже Константине преблаженне.

* * *

³³⁸⁶ Константин-Ярослав Святославич был младший сын Святослава Ярославича, сперва князя черниговского, а затем великого князя киевского (1073–1077), внук Ярослава Великого и правнук Владимира святого. Приговором князей на Любечском княжеском съезде в 1097 году Муром был утвержден за Константином-Ярославом. Он после святого

Глеба был первым князем муромским и родоначальником последующего дома князей муромских и рязанских. Святой Константин княжил в Муроме с 1096г. до своей кончины, последовавшей в 1129 году. Указание в Прологе на 1192 год (1092?), как на год прибытия святого князя в Мурому, следует считать ошибочным.

3387 Муром – центр северной ростово-суздальской области, ныне незначительный уездной город владимирской губернии, – в древнее время принадлежал к поселениям финских племен, каковы мурома, меря и мордва, несмотря на то, что город был населен инородцами язычниками, в нем был уже существующий до настоящего времени Спасский монастырь. В Лаврентьевской летописи о нем упоминается под 1096 годом. Есть основание думать, что он был основан трудами черниговских епископов, так как Муром принадлежал к уделу черниговских князей

3388 Поприще – мера расстояния в 690 сажень. Думают, что, встретив сопротивление муромцев, святой Глеб поселился на реке Ишне, в 12 верстах от Мурома.

3389 Кончина святого князя Глеба последовала в 1015 году.

3390 Так, им построена церковь во имя святых Бориса и Глеба.

3391 Возобновление Благовещенского храма Юрием Ярославичем относится к 1351 году.

3392 Т.е. радостно торжествует.

3393 Т.е. исповедующей православную веру во Христа и подвизающееся в христианском благочестии.

ЧЕТИ-МИНУТЫ НА СВ. ДИМИТРИЙ РОСТОВСКИ

ЖИТИЕ ПРЕПОДОБНОГО КАССИАНА ГРЕКА, УГЛИЧСКОГО ЧУДОТВОРЦА (1504 г.)

Преподобный Кассиан Грек, Угличский чудотворец, в миру Константин, был потомком греческих князей Мангупских (Манукских). Константин получил значительное, по своему времени, образование. В Москву из Константинополя он прибыл в 1478 году в составе посольства, сопровождавшего царевну Софию – невесту великого князя московского Иоанна III Васильевича, которая доводилась племянницей греческим царям Иоанну и Константину Палеологам. Он изъявил желание остаться в России. Великий князь предлагал ему «города и области в прокормление и земли в обдержание», но он смиренно отказался от этого, ибо суета придворной жизни тяготила его сердце, искавшее уединения и иноческого служения Богу. С разрешения

великого князя Иоанна III он отправился в Ростов Великий, где первое время находился при архиепископе Иоасафе (Оболенском). Когда же архиепископ решил оставить свою кафедру и поселиться в Ферапонтовом Белозерском монастыре, в котором принял ранее монашеский постриг, то князь Константин с радостью последовал за ним. Здесь греческий князь получил возможность для молитвенного уединения и жизни в богомыслии и чтении Священного Писания. Монашество он принял после чудесного ночного видения, в котором бывший игумен обители Мартиниан (по другим источникам – преподобный Ферапонт) повелевал ему постричься. И вскоре князь Константин был удостоен иноческого образа с наречением имени Кассиан.

Случилось ему однажды с некоторыми из братии выйти из обители и плыть по Волге к городу Угличу. Не доходя до него за 15 верст, полюбилось ему живописное место на берегу Волги, неподалеку от впадения в нее речки Учмы. Там водрузил он крест и поставил себе хижину.

Слава о преподобном широко распространилась, и «начали мнози люди приходить благословения ради и видети пустыннолюбное жительство и беседовати с ним». Святой Кассиан, всех принимая с любовью, наставлял на путь спасения «тихими словами».

С разрешения князя Андрея он основал здесь иноческую обитель в честь Успения Пресвятой Богородицы. Вместе с несколькими монахами, пришедшими с ним из Ферапонтова монастыря, он построил в этом месте Успенский храм, положивший начало Учемской обители.

Впоследствии во время сильного паводка, когда Волга вышла из берегов, храм получил значительные повреждения. Тогда преподобному Кассиану на помощь вновь пришел князь угличский Андрей, с которым преподобного связывала не только личная дружба, но и узы духовного родства, ибо он был воспри-

емником княжеского сына Димитрия. Монастырь с храмом были перенесены на другое место, неподалеку от прежнего, но более безопасное. Новый храм был освящен во имя святого пророка Иоанна Предтечи и стал приходским для близлежащих селений. Преподобный Кассиан в течение долгого времени подвизался в основанной им обители. С миром отошел ко Господу преподобный Кассиан в глубокой старости 2 октября 1504 года. Святые мощи его были погребены в том же монастыре. После своей блаженной кончины преподобный Кассиан был прославлен многочисленными чудесами, о чем свидетельствуют записи Угличской летописи, в частности, защита им своей обители от польских воинов в 1609–1611 гг. Служба преподобному Кассиану написана и передана в дар обители 17 мая 1686 года благочестивым сыном московского священника Михаилом Пименовым, о чем сообщается в рукописи, сохранившейся в Угличе.

Чудесным образом была написана икона блаженного Кассиана. Некто иерей Симеон, художеством живописец, дал обещание написать ее, но впал в тяжкую болезнь и до двух лет не мог исполнить своего обета. Пришел он наконец к игумену Гермогену и спрашивал его: «Как начертать образ преподобного?» Игумен дал ему хартию, на которой написано было, как изображать блаженного Кассиана; размышляя о том, чтобы исполнить предпринятое им дело, заснул иерей и увидел во сне лик святого старца, начертанный на приготовленной им доске; ему казалось, что и у одра его стоит инок, совершенно подобный этому образу.

Являлся и многим другим блаженный Кассиан, не забывая же и своей обители, даруя ей не только блага духовные, но и временные, через то свидетельствуя о непрестанном своем покровительстве собранной им братии.

Тропарь преподобному Кассиану греку, Угличскому

глас 4

Днесь град Углеч тобою хва́лится,/ в концѣх бо его́ пресвѣтло,
яко ве́лие со́лнце, возсия́л еси́/ и чудесы́ твоими́ вся озари́л
еси́,/ и ны́не моли́ся Го́сподеви,/ Касси́ане преподо́бне,/ за град
Углеч и оби́тель сию́,/ и всяк град, и страну́, и лю́ди,/ и́же
ве́рою тебе́ почита́ющия,// и о спасе́нии душ на́ших.

Перевод: *Сегодня город Углич тобой гордится, ибо ты
воссиял в его пределах преряко, как великое солнце, и
чудесами твоими все озарил, и сейчас молись Господу,
Кассиан преподобный, о городе Угличе и обители этой, и о
всяком городе, и стране, и людях, которые с верой тебя
почитают, и о спасении наших душ.*

Ин тропарь преподобному Кассиану греку, Угличскому

глас 4

Днесь пресвѣтло красу́ется сла́внейший Углеч град,/ це́рковь
же Бо́жия Ма́тере вельми́ радуется,/ имѣя многоцелѣбныя в
себе́ мо́щи вели́каго чудотво́рца,/ преподо́бнаго Касси́ана,
возсия́вшаго от Ри́ма,/ якоже со́лнце, все́му ми́ру, изда́леча
просвеща́ющаго ве́рных серде́ц,/ и́мже украси́ Бог це́рковь
Ма́тере Сво́ея. / Те́мже ны́не мо́лим тя:/ бу́ди покрови́тель и
засту́пник непобеди́мый/ от вся́ких бед гра́ду на́шему/ и всем
ве́рным храни́лище,/ притека́ющим в дом Бо́жия Ма́тере и
кланя́ющимся тебе́,/ преподо́бне уго́днице Христóв Касси́ане,//
моли́ Христá Бо́га спасты́ся душа́м на́шим.

Перевод: *Сегодня пресветло торжествует славнейший
город Углич, церковь же Божией Матери особо радуется,
имея у себя подающие многие исцеления мощи великого
чудотворца, преподобного Кассиана, воссиявшего из Рима,*

как солнце, всему миру, просвещающего издалека сердца верующих, им же украсил Бог церковь Матери Своей. Потому сейчас молим тебя: будь для города нашего покровителем и заступником непобедимым от всяких бед и защитой для всех верующих, приходящих в дом Божией Матери и поклоняющихся тебе, преподобный угодник Христов Кассиан, моли Христа Бога о спасении наших душ.

Ин тропарь преподобному Кассиану греку, Угличскому

глас 4

*Вѣтхаго Рѣма имѣя воспитаніе,/ державу отѣчества своего,
град Мангупский, оставль,/ и нивчтоже вменил еси
княжение/ и славу маловременную суетнаго века Христа ради,/ и паче земнаго богатства избра богатство себе Небесное и славу вечную/ возвысив ум свой к Богу,/ и житие свое со Ангелы вожделел еси воспріяти,/ промыслением Божественнаго разума направляемь,/ и Богоспасаемаго Углича града достигл еси,/ и близ в пределах области его, над Волгою рекою, в пустыню вселився,/ и обитель преславному в честь Божия Матере воздвигл еси,/ и в ней тело свое предложив, яко дар освящен. / Тем молим тя, отче Кассиане,/ моли Христа Бога, да спасет души наша.*

Перевод: *Воспитанный древним Римом, столицу отечества твоего, город Мангуп, ради Христа ты оставил, и княжением и недолговечной славой этой суетной жизни ты пренебрег, и земному богатству ты предпочел Небесное богатство и вечную славу, возвысив ум свой к Богу, и стремился жить подобно Ангелам, направляемый промыслом Божественного разума, и дошел до спасемого Богом города Углича, и близко, в пределах его, над рекой Волгой, поселился в пустыни, и воздвиг преславную обитель в честь Божией Матери, и в ней тело свое предал Богу, как освященный дар. Потому молим тебя, отче*

Кассиан, моли Христа Бога о спасении наших душ.

Кондак преподобному Кассиану греку, Угличскому

глас 8

Яко светозáрная звезда, пришёл еси́ от восто́ка на за́пад,/ оста́вь отечество и княже́ние твоё Христа́ ра́ди,/ и в ца́рствующий град Москвú пришёл еси́,/ и, промы́лением Божественнаго ра́зума направля́емь,/ Углича гра́да достíгл еси́,/ и, близ егó, над Во́лгою реко́ю, в пусты́ни Учме всели́вся,/ обите́ль сотвори́л еси́, и це́рковь созда́,/ и созда́ мона́хов во спасе́ние;/ с ни́миже моли́ о нас, чту́щих па́мь твою́, да зове́м ти:// ра́дуйся, преподо́бне о́тче Кассиа́не.

Перевод: *Как сияющая звезда, ты пришел с востока на запад, оставив отечество твое и княжение Христа ради, и в царствующий город Москву пришел ты и, направляем промыслом Божественного разума, ты дошел до города Углича, и вблизи его, над рекой Волгой, в пустыни на реке Учме поселился, создал обитель и церковь, и созвал монахов, чтобы спастись, с ними же моли о нас, почитающих память твою, да взываем к тебе: «Радуйся, преподобный отче Кассиан».*

Ин кондак преподобному Кассиану греку, Угличскому

глас 5

Яко многосвётлая звезда,/ возсия́л еси́ в Ру́сстей земли́, о́тче Кассиа́не,/ и я́ко бога́тство драгоценнаго бисера/ при́иде к нам от вѣтхаго Рима/ и доше́д Богоспаса́емаго гра́да Углича,/ и близ егó Божественным смотре́нием/ обите́ль всече́стну возградíл,/ и це́рковь Ма́тере Бо́жия чудновíдну созда́,/ и созда́ инок мно́жества,/ с ни́ми же моли́ся Христу́ Бо́гу/ изба́вити град сей от ва́рварскаго плене́ния,/ и междоусóбныя бра́ни, и о́гненнаго запале́ния невредíма соблюди́,// преподо́бне и Богому́дре о́тче

Касси́ане.

Перевод: *Как яркая звезда и как многоценное сокровище воссиял ты в земле Русской, отче Кассиан, пришел к нам от древнего Рима и, дойдя до спасаемого Богом города Углича, вблизи его Божественным промыслом основал почитаемую обитель, и создал чудесную видом церковь Божией Матери, и созвал множество монахов, с ними же молись Христу Богу избавить этот город от пленения язычниками и междоусобной войны, и от пожара сохрани невредимым, преподобный и Богомудрый отче Кассиан.*

Ин кондак преподобному Кассиану греку, Угличскому

глас 4

Якоже пресвѣтлое со́лнце,/ возсия́ нам от Рѣ́ма и к ца́рскому гра́ду дости́гл еси́,/ преблаже́нне о́тче Касси́ане,/ и Ангельски в Ру́сстей земли́ пожи́л еси́,/ и дрѣвних по́стник на высоту́ воздержáния востече́,/ и в пусты́ни Учме, близ Богоспаса́емаго гра́да Углеча,/ оби́тель пресла́вну ино́ком, во спасéние сооружи́,/ и храм благоле́пен Пречи́стей Богома́тери Ду́хом Бо́жиим уясни́,/ и в ней тобо́ю Бог прославля́ется,/ и ны́не моли́тися Го́сподеви не преста́й о ста́де своéм,/ и́же мно́гими по́ты и труды́ стяжа́л еси́/ изба́вити его́ от всех обстоя́ний лука́ваго,/ и от вся́ких скорбе́й и бед невредíму сохра́нѣтися,/ и нам, рабо́м твои́м, грехо́в прощéние моли́твами твои́ми получи́ти,/ и гра́ду твоemú Углечу от напáстей вся́ческих/ и находя́щих падéний, гнѣвом Бо́жиим пра́ведным, свободи́тися умоли́, // преподо́бне и Богому́дре о́тче Касси́ане.

Перевод: *Как прерякое солнце, воссиял нам от Рима и до царского города дошел, преблаженный отче Кассиан, и, как ангел, ты жил на Русской земле, и поднялся на высоту воздержания древних постников, и в пустыни Учме, вблизи спасаемого Богом города Углича, основал преславную*

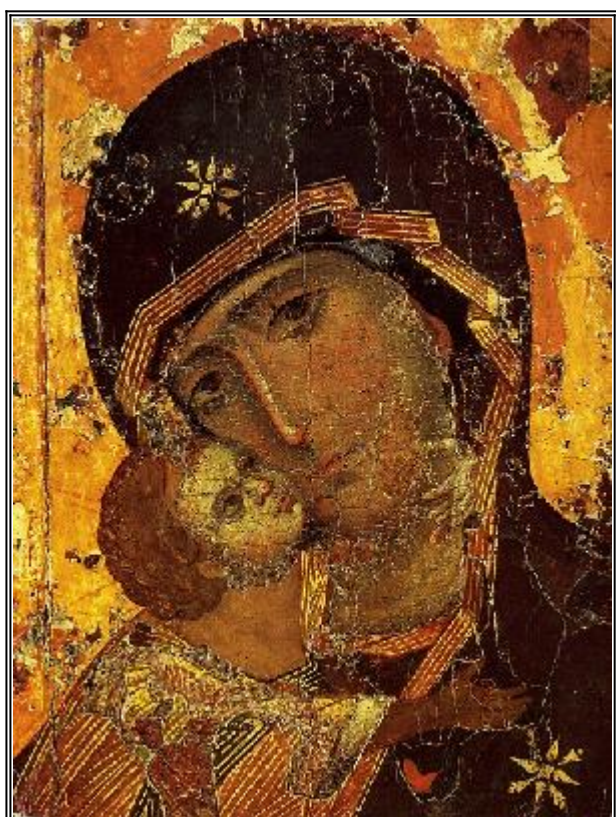
обитель для спасения монахов, и прекрасно украшенный храм Пречистой Богоматери осенился Духом Божиим, и в обители этой тобой прославляется Бог, и сейчас не переставай молиться Господу о стаде своем, которое ты обрел многими трудами и потом, об избавлении его от всех нападений лукавого (диавола), и от всяких скорбей и бед сохраниться невредимым, и нам, рабам твоим, получить прощение грехов по молитвам твоим, и городу твоему Угличу умоли освободиться от всяческих напастей и от постигающих падений по праведному гневу Божию, преподобный и Богомудрый отче Кассиан.

Молитва преподобному Кассиану греку, Угличскому

О, преподобне отче наш Кассиане, великий подвижник и угодник Христов! Услыши нас, грешных, тебе верою и любовью призывающих, и вонми прошением нашим. Якоже ты отечество твое и княжение любви ради Божия оставил еси и от Российскаго самодержца даemyя тебе грады и веси не приял еси, да Вышнее нетленное наследие получиши, тако и нас, грехолюбно в суетном мире сем странствующих, молитвами твоими к любви Божией настави и обрати ум наш ко вниманию техже Небесных почестей, да не прельщаемся тленными сего мира красотами. О блаженне отче Кассиане, ты, великим воздержанием и бдением плоть твою духу покорив, сотворил еси ю чистый сосуд Святаго Духа. Испроси и нам благодать сию, да, плотския похоти поправше, духовно и богоугодно проживем в сие время, данное нам для приобретения вечных неизреченных сокровищ. О великий трудолюбче и угодник Божий, яко имеяй дар зубныя и очныя болезни целити, огневицы же и долголетныя раны, и всякия расслабления врачевати, и от насильий бесовских страждущих избавляти, исцели убо наша страсти душевныя и облегчи нестерпимыя болезни телесныя, от бед и напастей защити, избавляя нас от всякаго искушения и насильства диаволя в жизни сей; в час

же исхода душ наших предста́ни нам, вели́кий засту́пниче, и, прогна́в темностра́шныя зра́ки лука́вых духо́в, путево́дствуй нас до превы́спренняго Престо́ла вели́чества Бо́жия, да та́мо, узрэвше неизрече́нную сла́ву Христа́ Бо́га на́шего, возблагодарим́ тя, толи́каго предста́теля и засту́пника, и, с тобо́ю кúпно соединя́ясь ли́ком святы́х, согла́сно и единоду́шно чисти́ю любóвию воспоём и просла́вим Безнача́льную Единосу́щную и Неразде́льную Трои́цу, Отца́, и Сы́на, и Свята́го Ду́ха, ны́не, и присно, и во ве́ки веко́в. Ами́нь.

Икона на Пресвета Богородица „Владимирска“

*Фрагмент от чудотворната
Владимирска икона на Божиата
майка*

Владимирская икона Божией Матери написана Евангелистом Лукой на доске от стола, за которым трапезовал Спаси-

тель с Пречистой Матерью и праведным Иосифом. Божия Мать, увидев этот образ, произнесла: «Отныне ублажат Меня все роды. Благодать Рождшегося от Меня и Моя с этой иконой да будет».

В 1131 году икона была прислана на Русь из Константинополя святому князю Мстиславу († 1132) и была поставлена в Девичьем монастыре Вышгорода – древнего удельного города святой равноапостольной великой княгини Ольги.

Сын Юрия Долгорукого святой Андрей Боголюбский в 1155 году принес икону во Владимир и поместил в воздвигнутом им знаменитом Успенском соборе. С того времени икона получила наименование Владимирской. В 1395 году икону впервые принесли в Москву. Так благословением Божией Матери скрепились духовные узы Византии и Руси – через Киев, Владимир и Москву.

Владимирской иконе Пресвятой Богородицы празднование бывает несколько раз в году (*03.06 – 21 май правосл. кал., 06.07 – 23 июня правосл. кал., 08.09 – 26 августа правосл. кал.*). Наиболее торжественное празднование совершается 08.09 – 26 августа правосл. кал., установленное в честь сретения Владимирской иконы при перенесении ее из Владимира в Москву. В 1395 году страшный завоеватель хан Тамерлан (Темир-Аксак) достиг пределов рязанских, взял город Елец и, направляясь к Москве, приблизился к берегам Дона. Великий князь Василий Дмитриевич вышел с войском к Коломне и остановился на берегу Оки. Он молился святителям Московским и преподобному Сергию о избавлении Отечества и написал митрополиту Московскому, святителю Киприану, чтобы наступивший Успенский пост был посвящен усердным молитвам о помиловании и покаянию. Во Владимир, где находилась прославленная чудотворная икона, было послано духовенство. После литургии и молебна в праздник Успения Пресвятой Богородицы духовен-

ство приняло икону и с крестным ходом понесло ее к Москве. Бесчисленное множество народа по обеим сторонам дороги, стоя на коленях, молило: «Матерь Божия, спаси землю Русскую!» В тот самый час, когда жители Москвы встречали икону на Кучковом поле, Тамерлан дремал в своем шатре. Вдруг он увидел во сне великую гору, с вершины которой к нему шли святители с золотыми жезлами, а над ними в лучезарном сиянии явилась Величаява Жена. Она повелела ему оставить пределы России. Проснувшись в трепете, Тамерлан спросил о значении видения. Знающие ответили, что сияющая Жена есть Матерь Божия, великая Защитница христиан. Тогда Тамерлан дал приказ полкам идти обратно. В память чудесного избавления Русской земли от Тамерлана на Кучковом поле, где была встречена икона, построили Сретенский монастырь, а на 26 августа было установлено всероссийское празднование в честь сретения Владимирской иконы Пресвятой Богородицы.

Пред Владимирской иконой Матери Божией свершились важнейшие события русской церковной истории: избрание и поставление святителя Ионы – Предстоятеля Автокефальной Русской Церкви (1448 г.), святителя Иова – первого Патриарха Московского и всея Руси (1589 г.).

Празднество Божией Матери в честь Ее святой иконы Владимирской совершается в благодарение за избавление Москвы от нашествия хана Ахмата. В 1480 году при великом князе Иоанне III Васильевиче (1462–1505) хан Золотой Орды Ахмат с громадными полчищами подошел уже к реке Угре, которую называют «поясом Богоматери», охраняющим Московские владения. Целый день войска хана и Московского князя стояли друг против друга, не приступая к решительным действиям – «стояние на Угре». Вся Москва молилась своей Заступнице Пресвятой Богородице о спасении православной столицы. Митрополит Геронтий (1473–1489) и духовник князя, архиепископ Ростовский Вассиан, молитвой, благословением и советом под-

крепляли русские войска. Митрополит писал князю соборное послание, в котором призывал его мужественно стоять против врага, уповая на помощь Матери Божией.

Пресвятая Богородица заступилась за Землю русскую. Князь приказал своим войскам отступить от Угры, желая дожидаться перехода татар, враги же решили, что русские заманивают их в засаду, и тоже стали отступать, сначала медленно, а ночью побежали, гонимые страхом. В благодарность за освобождение России от татар и был установлен праздник в честь Божией Матери.

Празднество Владимирской иконе Божией Матери установлено в память спасения Москвы в 1521 году от нашествия татар под предводительством хана Махмет-Гирея. Татарские полчища приближались к Москве, предавая огню и разрушению русские города и селения, истребляя их жителей. Великий князь Василий собирал войско против татар, а Московский митрополит Варлаам вместе с жителями Москвы усердно молился об избавлении от гибели. В это грозное время одна благочестивая слепая инокиня имела видение: из Спасских ворот Кремля выходили московские святители, покидая город и унося с собой Владимирскую икону Божией Матери - главную святыю Москвы, - в наказание Божие за грехи ее жителей. У Спасских ворот святителей встретили преподобные Сергей Радонежский и Варлаам Хутынский, слезно умоляя их не оставлять Москвы. Все они вместе принесли Господу пламенную молитву о прощении согрешивших и избавлении Москвы от врагов. После этой молитвы святители возвратились в Кремль и внесли обратно Владимирскую святую икону. Подобное же видение было и московскому святому, блаженному Василию, которому было открыто, что заступлением Божией Матери и молитвами святых Москва будет спасена. Татарскому хану было видение Божией Матери, окруженной грозным войском, устремившимся на их полки. Татары в страхе бежали, столица Русского государства

была спасена.

Тропарь Пресвятой Богородице пред иконой Ея «Владимирской»

глас 4

Днесь свѣтло красуется славнейший град Москвѣ,/ яко зарю
солнечную восприѣмши, Владычице,/ чудотворную Твою
икону,/ к нейже ныне мы притекающе и молящеся Тебѣ,
взываем сѣце:/ о, пречудная Владычице Богородице!/ Молися
из Тебѣ воплощенному Христу Богу нашему,/ да избавит град
сей и вся грады и страны христіанскія/ невредимы от всех
навет вражиих, // и спасет души наша, яко Милосерд.

Перевод: *Сегодня светло радуется славнейший город
Москва, как сияние солнца приняв, Владычица, чудотворную
Твою икону, к ней же мы сейчас приходим и молимся Тебе,
взывая так: «О пречудная Владычица Богородица, молись
воплощенному из Тебя Христу Богу нашему, да сохранит
город этот и все города и страны христианские
невредимыми от всех вражеских козней и спасет души наши,
так как Он Милосердный».*

Кондак Пресвятой Богородице пред иконой Ея «Владимирской»

глас 8

Взбранной Воеводе победительная,/ яко избавльшеся от
злых/ пришествием Твоего честнаго образа, Владычице
Богородице,/ свѣтло сотворяем празднество срѣтениа Твоего и
обычно зовѣм Тѣ:// радуйся, Невѣсто Невѣстная.

Перевод: *Обороняющей нас Военачальнице воспеваем
победную песнь, так как избавились от бед пришествием*

Твоего почитаемого образа, Владычица Богородица, и радостно празднуем встречу с Тобой и по обычаю взываем к Тебе: «Радуйся, Невеста, брака не познавшая».

Ин кондак Пресвятой Богородице пред иконой Ея «Владимирской»

глас 8

К Взбрáнной Воево́де и Засту́пнице, Де́ве и Богоро́дице,/ в ч́истой со́вести, ве́рою утверди́вшееся, ру́sstии наро́ди,/ невозврати́то наде́жду иму́ще, притеце́м,/ к чудотво́рному Ея́ и преч́истому о́бразу, и возопие́м Ей:// ра́дуйся, Невéсто Неневéстная.

Перевод: *К обороняющей нас Военачальнице и Заступнице, Деве и Богородице, с чистой совестью, утвердившись в вере, русские народы, имея неизменную надежду, придем, к чудотворному Ее и пречистому образу, и воззовем к Ней: «Радуйся Невеста, брака не познавшая».*

Молитва Пресвятой Богородице пред иконой Ея «Владимирской»

О, Всеми́лостивейшая Госпоже́ Богоро́дице, Небе́сная Цари́це, Всемо́щная Засту́пнице, непосты́дное на́ше Упова́ние! Благодаря́ще Тя о всех вели́ких благодея́ниях, в ро́ды родо́в лю́дем росси́йским от тебе́ бы́вших, пред преч́истым о́бразом Твои́м мо́лим Тя: сохрани́ град сей (*или: весь сию́, или: святу́ю обитель сию́*) и предстоя́щая рабы́ Твоя́ и всю Зе́млю Ру́сскую от гла́да, губи́тельства, земли́ трясе́ния, пото́па, огня́, мечá, нашéствия иноплеме́нных и междоусо́бных бра́ни. Сохрани́ и спаси́, Госпоже́, Вели́кого Господи́на и Отца́ на́шего (*имярек*), Святе́йшего Патриарха Моско́вского и всея́ Руси́ и Господи́на на́шего (*имярек*), Преосвяще́ннейшего епи́скопа

(или: архиепископа, или: митрополита) (титул), и вся Преосвященныя митрополиты, архиепископы и епископы православыя. Дажь им Церковь Россійскую дѳбре управити, вѳрныя ѳвцы Христовы негѳблемы соблюстѳ. Помянѳ, Владѳчице, и весь священнический и монашеский чин, согреѳй сердца их рѳвностию о Бѳзе и достѳйно звѳния своего ходѳти коегѳждо укрепѳ. Спасѳ, Госпожѳ, и помѳлуй и вся рабы Твоя и даруй нам путь земнаго пѳприща без порока прейтѳ. Утвердѳ нас в вѳре Христовой и во усѳрдии ко Православной Церкви, вложѳ в сердца наша дух страха Бѳжия, дух благочѳстия, дух смирения, в напѳстех терпѳние нам подѳждь, во благодѳнствии – воздержѳние, к бѳжним любѳвь, ко врагѳм всепрѳщѳние, в дѳбрых дѳлех преуспѳяние. Избѳви нас от всякаго искушѳния и от окаменѳннаго нечѳвствия, в страшный же день Суда сподѳби нас ходѳтайством Твоѳм стѳти одеснѳю Сына Твоегѳ, Христа Бѳга нашего, Емѳже подобѳет всякая слѳва, честь и поклонѳние со Отцѳм и Святыѳм Дѳхом, ныне и прѳсно и во вѳки веков. Амѳнь.

† **ВИЖТЕ ОЩЕ**

Против ереста на новостилието

Икуменизъм в развитие - след като Б"ПЦ" напусна ССЦ

Отстъплението от вярата наречено "нов стил"

ЗА СЪКРАЩАВАНЕТО НА ЛИТУРГИИТЕ, ТАЙНСТВОТА И ТРЕБИТЕ В НОВОСТИЛНАТА ЦЪРКВА

ЗА ПРЕМАХВАНЕТО НА ОГЛАШЕНИЕТО

ЗАЩО БОГ НИ ИЗОСТАВИ

За Петровият пост и въпросите, които поражда

**ЗА КОРЕНА НА ЗЛОТО, ЗА НАЧАЛОТО НА
ОТСТЪПЛЕНИЕТО НА РОДНАТА НИ „ЦЪРКВА“, ЗА
БЪЛГАРСКАТА СХИЗМА**

Театърът на антихриста

ИСТИНАТА ЗА НАШИЯ НАРОД

Християнството на българите и техните владетели

ИДЕЯТА "ПРАВОСЛАВНИ БУДИТЕЛИ"

Православна ли е демокрацията

Народе, народе...

Защо се премахва вероучението

За старостилния икуменизъм

КОЙ СТОИ ЗАД ОТСТЪПЛЕНИЕТО

ДИСЕКЦИЯ НА ЧОВЕКООМРАЗАТА

**ПАСТИРСКО ОКРЪЖНО ПОСЛАНИЕ ПРОТИВ
МАСОНСТВОТО**

Против юдомасонството

Изповедание на вярата

КЪДЕ СЕ Е СЪХРАНИЛО ПРАВОСЛАВИЕТО